

DE GEBOORTE VAN EEN MUSEUM

Trapportaal in de stijl van Lodewijk XV

Wij moeten er een eer in stellen het erfgoed van hen, die ons zijn voorgedaan, vermeerderd en verbeterd over te dragen aan de geslachten, die na ons komen.
Gambetta.

„Op heden, den vierden Maart des jaars achttien honderd negentig verscheen voor mij, Theodoor Hendrik Oldenboom, notaris in het eerste arrondissement der provincie Noord-Holland, standplaats Amsterdam:

Vrouwe Sophia Adriana de Bruyn, douairière van den Hoogwelgeboren Heer Jonkheer Augustus Pieter Lopez Suasso, zonder beroep, wonende te Amsterdam aan den Kloveniersburgwal 76, die verlangende om, en dat wel bij deze, over haar na te laten goederen te beschikken, verklaarde . . . enz.”

Zo begint een testament uit 1890.

Een testament, waaraan Amsterdam zijn Stedelijk Museum te danken heeft, en dat gemaakt werd door de weduwe van de laatst overlevende uit een illustere geslacht, dat zijn oorsprong heeft gehad op het Pyrenee-eiland.

We gaan terug naar de donkere tijden der Inquisitie. Dan leeft de stamvader van dit geslacht Don Francisco Lopez de Los Rios.

De oudste van zijn vijf zoons, Don Antonio Lopez Suasso wordt tot het Katholicisme bekeerd, en vestigt

zich later in Antwerpen, waar hij op latere leeftijd toch weer terugkeert tot het geloof zijner voorvaderen. Hij was Heer van Avernas le Gras, een Heerlijkheid in Brabant. Wegens zijn uitnemende verdiensten jegens Koning Karel II van Spanje, wordt deze Heerlijkheid in 1676 verheven tot Baronie.

Nu voeren de Heren dus verder de titel van Baron. Hij overleed in 1685 in Den Haag. De naam Suasso had hij aan zijn naam toegevoegd naar een plaatsje in Spanje, waar een zijner voorvaderen een overwinning had behaald op de Moren.

Hoezeer het geslacht in aanzien stond, moge blijken uit het feit, dat twee zijner jongere broers Don Diëgo en Don Jeronimo geneesheren waren van Lodewijk XIV.

Uit het huwelijk van Don Antonio Lopez Suasso en Donna Violanta de Pinto sproten zes kinderen, twee zoons en vier dochters. De oudste van deze beide zoons was Don Francesco Lopez Suasso. Deze bewoonde te Den Haag de voormalige woning van Maarten Tromp, aan het Korte Voorhout. Hij stichtte daar een soort van opera, en hield in zijn huis een open hof voor allerlei hooggeplaatste personen. Hij was het ook, die in 1688 aan Stadhouder Willem III, zonder enige borgstelling twee miljoen gulden voorschoot, om de bekende tocht naar Engeland te ondernemen. De enige voorwaarde was dat het geld terugbetaald zou worden, indien de tocht slaagde. Hij had zeven zoons.

De derde in deze rij was Don Manuel Lopez Suasso, die later het huis van zijn vader in Den Haag bewoonde. Hier ontving hij o.a. Poniatowsky, de latere Stanislaus Augustus, de laatste Koning van Polen. Voorwaar een belangwekkend geslacht, waarvan we tenslotte als laatste directe telg in de tweede helft der vorige eeuw vinden: Jonkheer Augustus Pieter Lopez Suasso.

En het is zijn weduwe, die bij haar dood op 4 Maart 1890, haar gehele nalatenschap legateert aan de Gemeente Amsterdam, onder voorwaarde, dat de verzameling zal worden ondergebracht in een museum, onder de naam: Sophia Augusta Stichting.

Kamer in de stijl van het eerste Franse Keizerrijk

En dit legaat wordt nu de aanleiding tot de bouw van het Stedelijk Museum.

Echter, de nagelaten verzamelingen waren van zo uiteenlopend karakter, dat men niet direct wist, wat er mee aan te vangen en hoe daaruit een voor het publiek toegankelijk museum te vormen. Men begon met de hele nalatenschap onder toezicht te stellen van de toenmalige gemeente-archivaris, Mr. Nicolaas de Roever. Nadat deze de nalatenschap grondig had bekeken, offerde hij het denkbeeld, om in een daartoe geschikt gebouw een aantal kamers in de stijl van de verschillende tijdvakken te laten betimmeren, en daarin de diverse meubelen en andere voorwerpen uit de nalatenschap onder te brengen, waardoor deze dan in een passende omgeving zouden komen.

De stadsarchitect A. W. Weissman bouwde nu het ons allen bekende gebouw aan de Paulus Potterstraat. Het tot stand komen van zo'n museumproject is geen eenvoudige zaak. Nadat de architect twee plannen had ingediend, werd ten overvloede toch nog besloten, dat Weissman, in gezelschap van Mr. de Roever, de voornaamste musea van Europa zou bezoeken.

In 1892 werd dit plan uitgevoerd. Achtereenvolgens bezochten beiden Hamburg—Hannover—Brunswijk—Berlijn—Dresden—Praag—Wenen—München—Neurenberg en Kassel.

Het resultaat van deze reis was een nieuw project, dat Weissman nog datzelfde jaar indiende.

Het week vooral wat de belichting der zalen betrof sterk van de vorige af.

Tot nu toe gold nl. dat museumzalen hun licht uit het Noorden moesten ontvangen. Bij de moderne museumbouw was men hiervan echter teruggekomen. Men laat thans ook licht toe uit andere richtingen en tempert dat naar behoefte door middel van gordijnen. En juist in het systeem der verlichting is Weissman zeer gelukkig geslaagd; dat erkenden zelfs de kunstschilders, die, zoals bekend, nogal veeleisend zijn, waar het de belichting hunner opgestelde doeken betreft.

Een aardig voorval moge dit bewijzen.

Toen het grote schilderij van Jozef Israëls „David en Saul” in het museum geplaatst zou worden, liet de Directeur de schilder vragen, of deze, met het oog op de belichting van het schilderij, voorkeur had voor een bepaalde zaal.

Vroeg-19e eeuwse Keuken

Het, in opdracht van de regering, door Voskuil geschilderde en hierbij voor het eerst gepubliceerde portret van P. A. Regnault

't Antwoord van Israëls luidde: „Kan me niet schelen. Dit museum heeft het voordeel dat alle zalen even schitterend verlicht zijn”. Een bijzonderheid van het museum is verder, dat alle zalen gegroepeerd zijn rondom de berggruimten. In deze berggruimten zijn bovendien hijskokers (liften) ingebouwd voor het vervoer van de kunstschaten naar de bovenverdieping. En in dit fraaie gebouw nu (dat in 1894 in hoofdzaak gereed was), zouden de kamers worden ingericht voor de collectie Suasso.

Men stond nu nog voor de moeilijkheid passende betimmeringen te krijgen. Dat dit ten slotte verwezenlijkt kon worden is te danken aan de heer P. van Eeghen, een bekend Amsterdams zakenman.

Voor de aanleg van de Raadhuisstraat tussen Dam en Westermarkt, moest een aantal huizen aan de Heren- en Keizersgracht worden onteigend en gesloopt.

De heer Van Eeghen wist, ten koste van veel moeite en geld, uit deze huizen een aantal fraaie betimmeringen te verkrijgen, die voor het doel geschikt werden geacht. Ze werden overgebracht naar de zalen van de Sophia Augusta Stichting.

Hier werd dat alles samengevoegd tot een aantal mooie stijlkamers, die gelegen zijn in de linker benedenvleugel van 't museum.

Ze zijn gesloten, maar op verzoek laat men U deze juweeltjes graag zien. Hier werd ook de Koningin wel ontvangen, terwijl de Burgemeester ze gebruikt voor de jaarlijkse Nieuwjaarsreceptie. Bijzonder is in deze kamers, dat men het geheel zoveel mogelijk de gelijkens heeft willen geven van een bewoond huis. Daarom is er bijv. ook een keuken ingericht, zoals die

in de 17e eeuw was. Men heeft daartoe zelfs van de zoldering een kruisgewelf gemaakt. Verder valt hier onmiddellijk de aandacht op de prachtige verzameling tin- en koperwerk, alsook op het braadspit met uurwerk. Om de illusie van een echt woonhuis geheel compleet te maken heeft men ook een schitterend trapportaal aangebracht. Deze wenteltrap komt uit het voormalige Burgerziekenhuis, dat op de Keizersgracht stond.

Echter, hoe fraai dit geheel van elf zalen ook moge zijn, een museum verlangt meer.

Nu kan een museumdirectie natuurlijk overgaan tot aankoop van datgene wat zij nodig acht, zo zij tenminste beschikt over de middelen daartoe. Maar dit laatste is nu juist voor de meeste musea (en ook voor ons Stedelijk) het grote struikelblok.

Nu is er gelukkig nog een minder kostbare wijze om schatten bijeen te brengen; een methode, die wat ons Stedelijk Museum betreft met succes wordt toegepast.

Men kan nl. de verzamelaars bewegen iets van hun kunstschaten cadeau te geven, of in bruikleen af te staan.

De schilder Jan Toorop was de eerste, die een door hem geschilderd portret (van Dr. Hendrik Muller) aan het museum cadeau gaf.

En met dit schilderij begon de aanleg van een verzameling, die nu de gehele linker bovenvleugel van het museum vult.

Van de bezitters, die het een en ander aan het museum in bruikleen afstonden noemen we o.a.: Dr. J. F. S. Esser, die bijv. een aantal Breitners afstond.

Dan Vrouwe E. Fanutza, met een fraaie collectie uit de „Haagse School“. En dan niet te vergeten de heer P. Boendermaker Czn. die een uitgebreide collectie ter leen gaf.

Maar de merkwaardigste van alle schilderijenverzamelaars die doeken aan het museum afstonden is toch wel de heer P. A. Regnault. Deze heer, een verf-fabrikant uit Amsterdam, begon, met een fijne intuïtie en een goede neus, omstreeks 1910 schilderijen te verzamelen; hoofdzakelijk moderne Fransen.

Hij deed dit beslist niet om een goede geldbelegging te vinden, maar zuiver en alleen omdat hij van kunst hield, en er behoefte aan had schone dingen rondom zich te hebben. Hij slaagde er in sedert hij begon, een collectie bijeen te brengen van omstreeks 500 schilderijen: de wereldberoemde „Collectie Regnault“. Een enkele greep uit deze prachtige verzameling: Ze bevat bijv. de mooiste en grootste collectie Chagalls, die terecht een wereldvermaardheid bezit.

Maar daarnaast zijn er doeken van:

Chirico.
Severini
Campigli
Picasso.
Braque.
Lurçat.

Deze laatste kent U waarschijnlijk wel van zijn wonder-schone wandtapijten, die in 1946 te bewonderen waren op de tentoonstelling „de Wandtapijten der Franse Kathedralen en Paleizen“, in het Rijksmuseum. Deze schilder is nl. ook kunstwever.

Verder zijn er nog werken van de Vlaming Permeke, terwijl het museum een door Voskuil geschilderd portret heeft van de heer Regnault. Dit was een regeringsopdracht aan Voskuil. In totaal heeft het museum een 200-tal doeken in bruikleen uit deze collectie.

Om de rest van zijn verzameling behoorlijk onder dak te brengen, kocht de thans 84-jarige eigenaar de villa van de schilder Hart Nibbrig te Laren, omdat het ruime schildersatelier een prachtige expositiezaal vormt.

Het is een verheugend verschijnsel, dat een grote verzamelaar op deze wijze het publiek laat meegenieten van zijn, met zoveel moeite en goede smaak verworven bezit, waartoe ook een paar fraaie beeldhouwwerken behoren van Zadkine (dezelfde, die 't monument voor Rotterdam heeft gemaakt, dat nu uit Parijs, waar het in metaal is gegoten, naar de Maasstad is overgebracht). Ziedaar, op welke merkwaardige wijze Amsterdam aan zijn Stedelijk Museum is gekomen.

W. C. Verdoorn.

BREITNER'S AMSTERDAM

*Een middag, mild van mist en grijze nevels,
een regen, die geduldig ruischend valt,
over de steenen en het nat asfalt,
langs het gezicht van de verweerde gevels.*

*Een brouwerskar, bespannen met twee paarden,
glanzende schofien, koperbeslagen hamen
die de gebogen paardennekken pramen,
koppen die snuiven naar de vochtige aarde.*

*Een oude boogbrug kromt van wal naar wal
over het onbewogen, oude water,
dat spiegelt traag en onbestemd. En later
speelt droef het carillon door de avondval.*

*Dan komen uit Jordaan en daar bezijen,
uit steeg en straat het volk in kleine groepen
zich neerzetten en praten op de stoepen;
jongens en meiden gaan in 't donker vrijen.*

*Vanuit de Warmoesstraat weerklinkt het zeuren
van trekpiano en orchestriens;
er klinkt gejoel; er schomm'len lampions;
ergens begint een stem een lied te neuren.*

*Om één uur rijdt de laatste paardentran;
nog lang zilvert het hellen door de nacht.
De maan stijgt hoog ten trans en langs de gracht
rijst schim op schim van Breitner's Amsterdam.*

Pierre H. Dubois